

Augustijnenstraat 72, Mechelen

Programma van Maatregelen

Auteur:

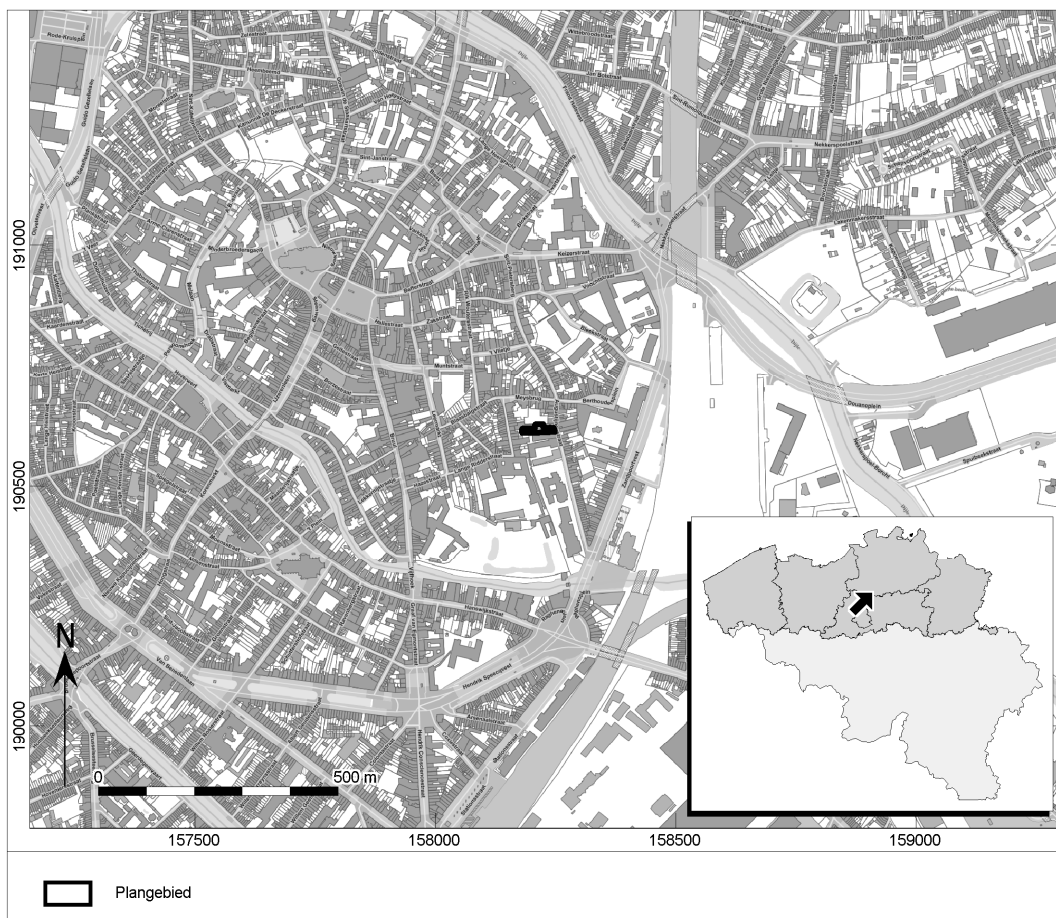
A. Schoups

Autorisatie:

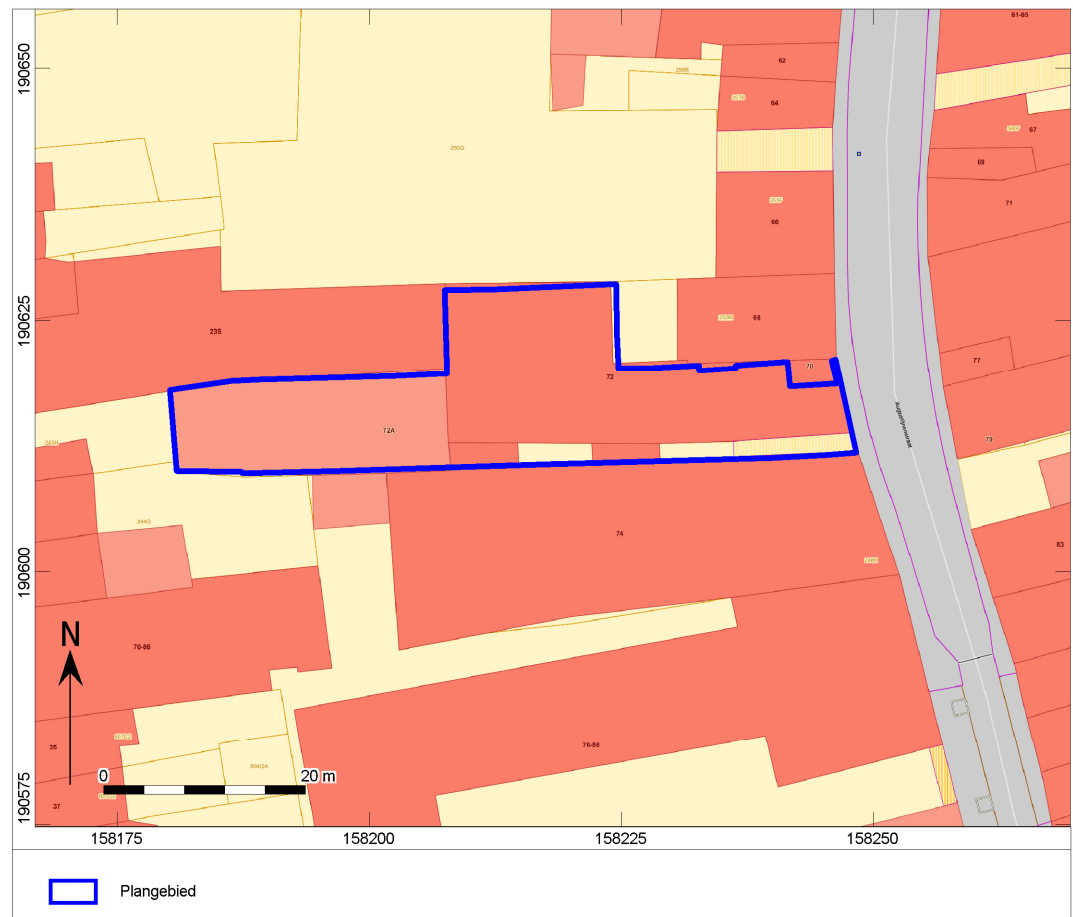
X. Alma (OE/ERK/Archeoloog/2016/00094)

1 Inleiding

In opdracht heeft Vlaams Erfgoed Centrum in maart 2017 een archeologienota opgesteld naar de archeologische waarde van de locatie Augustijnenstraat 72 te Mechelen (afb. 1 en 2). De archeologienota bestaat uit een bureauonderzoek en is uitgevoerd naar aanleiding van de voorgenomen bouwwerken.

Afb. 1. Locatiekaart van het plangebied.

Afb. 2. Aanduiding van het uit te voeren archeologisch onderzoek op het plan van de bestaande toestand op het terrein.

2 Gemotiveerd Advies

- *Volledigheid van het onderzoek, de aanwezigheid en de waardering van een archeologische site.*

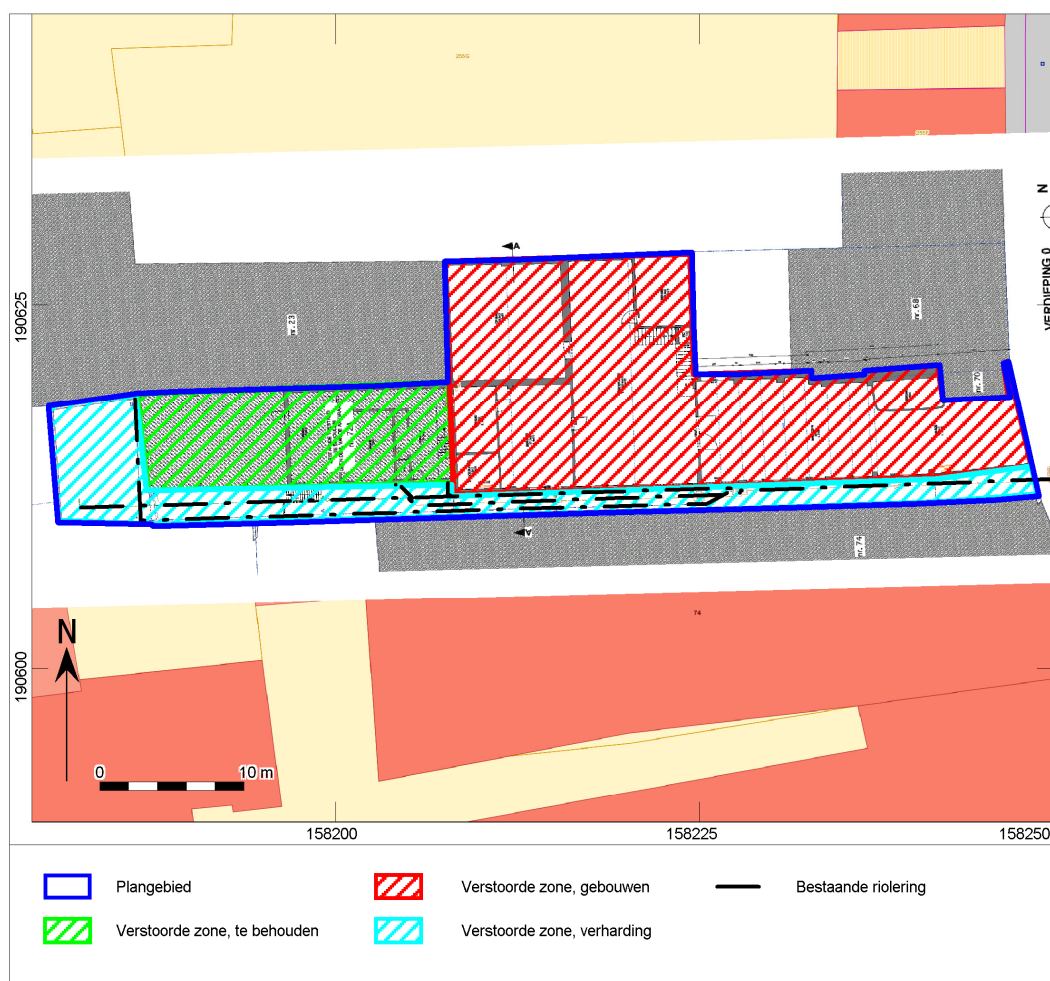
Voor het plangebied is alleen een bureauonderzoek uitgevoerd. Het plangebied is binnen het stadscentrum van Mechelen gelegen en bevindt zich in een vastgestelde archeologische zone. Mechelen is ontstaan aan de Dijle en werd voor het eerst vermeld in 870. Het plangebied is in een gebied gelegen dat tussen 1263 en 1308 bekend stond als het Nieuwland. De bebouwing langs de Augustijnenstraat is hoogstwaarschijnlijk tijdens de tweede helft van de 13de eeuw op gang gekomen. Het plangebied is met zekerheid vanaf de 16de eeuw bebouwd en mogelijk dus zelfs al sinds de 13de eeuw. In de Augustijnenstraat, tussen de poort van de Augustijnen en de straat naar de Meysbrug, waren in 1646 minstens negen huizen gelegen, waarvan drie toebehoorden aan huidevetters. De exacte locatie van deze gebouwen is niet bekend, maar binnen het plangebied kunnen met grote waarschijnlijkheid leerlooierskuipen en kalkputten aangetroffen worden.

De CAI meldingen en de bouwhistorische gegevens bevestigen dit. Op amper 8m van het plangebied werd een leerlooieratelier uit de Late Middeleeuwen ontdekt en op 31m ten zuiden van het plangebied was het Laat Middeleeuwse Augustijnenklooster gelegen. Op 29m ten noordoosten van het plangebied was een Vroeg Middeleeuwse burcht gelegen, namelijk het Hof van Nassau, met een gotische kapel. Tijdens een opgraving in 2013, aan de Muntstraat, werden er ook oudere archeologische resten aangetroffen, namelijk Romeinse munten uit de 1ste of 2de eeuw.

Uit de historische kaarten blijkt eveneens duidelijk dat het plangebied al voor de 16de eeuw bebouwd was. Ten oosten van het plangebied was een weg gelegen en ten westen was de Melaan gelegen. Op de Ferraris kaart is, ten zuiden van het plangebied, het Augustijnenklooster duidelijk te zien. Op de Popp-kaart is bebouwing zichtbaar in het noorden, het oosten en het westen van het plangebied. Het centrale deel van het plangebied lijkt op dat moment niet bebouwd te zijn. De overige kaarten zijn te onduidelijk om een duidelijke evolutie in bebouwing te zien. Op de luchtfoto's vanaf 1971 is duidelijk te zien dat het plangebied volledig bebouwd is.

Uit de aardwetenschappelijke gegevens kan afgeleid worden dat er in potentie resten vanaf het Laat-Paleolithicum binnen het plangebied kunnen voorkomen. Door de mogelijke bebouwing en ophoging van het gebied sinds de Middeleeuwen, is het, ook gezien de beperkte diepte van de toekomstige werkzaamheden, echter onwaarschijnlijk om eventuele archeologische resten vanaf het Laat-Paleolithicum tot en met de Romeinse Tijd nog in situ aan te treffen. Er worden dus voornamelijk resten uit de Late Middeleeuwen en de Nieuwe Tijd verwacht.

Het plangebied is momenteel nog steeds bebouwd. Binnen het plangebied is namelijk een magazijn gelegen met erachter onder andere een werkplaats, een opslagplaats en een bureau. Achter dit gebouw, met het huisnummer 72, is een woning gelegen, huisnummer 72A. Aan deze woning zal niets gewijzigd worden. In het zuiden van het plangebied is een onoverdekte gang of een steegje gelegen, dat nummer 72A met de straat verbindt. Deze gang is verhard. Het is momenteel niet geweten hoe diep de fundering van de bestaande gebouwen is, maar er zou geen kelder aanwezig zijn. De diepte van de verstoring is dus onbekend, maar mogelijk is de bodem reeds tot ongeveer 0,8m –mv verstoord. De gekende aanwezige riolering is in het zuiden van het plangebied gelegen, onder de verharding van de onoverdekte gang. De diepte van de verstoring is opnieuw niet gekend, maar vermoedelijk is de bestaande riolering op ongeveer 0,8m –mv gelegen, waardoor de gang grotendeels tot op deze diepte verstoord zal zijn. Het plangebied is dus reeds grotendeels verstoord, maar mogelijk kunnen er nog steeds Middeleeuwse funderingen aangetroffen worden. Van de hoogtekaart kan afgeleid worden dat het plangebied mogelijk tot 30cm opgehoogd werd. Dit is vermoedelijk een stadsophoging.

Afb. 3. Locatiekaart van het plangebied met locaties van de vermoedelijk verstoorde zones.

Er wordt dus verwacht dat er nog resten van funderingen of mogelijk van een kelder, uit de Middeleeuwen en/of de Nieuwe Tijd, binnen het plangebied aangetroffen kunnen worden.

- *De impactbepaling*

Het gebied is momenteel bebouwd (afb. 4). Binnen het plangebied is namelijk een magazijn gelegen met erachter onder andere een werkplaats, een opslagplaats en een bureau. Achter dit gebouw, met het huisnummer 72, is een woning gelegen, huisnummer 72A. Aan deze woning zal niets gewijzigd worden. Boven het magazijn, op de eerste verdieping, is huisnummer 70 gelegen. In het zuiden van het plangebied is een onoverdekte gang of een steegje gelegen, dat nummer 72A met de straat verbindt. Deze gang is verhard. De ouderdom van de huidige bebouwing is niet gekend.

Het is momenteel niet geweten hoe diep de fundering van de bestaande gebouwen is, maar er zou geen kelder aanwezig zijn. De vloerplaat reikt tot 20cm –mv. Grote delen van de bestaande riolering en nutsleidingen zijn eveneens nog niet gekend. Het is wel geweten dat er rioleringsbuizen gelegen zijn in de zuidelijke gang langs de gebouwen. Er is één leiding die aan de straat begint. Ter hoogte van de scheiding tussen het magazijn en de werkplaats komen er echter twee leidingen bij. Iets verder is ook een septische put van 3000l gelegen. Eén van deze leidingen stopt ter hoogte van nummer 72A, de andere twee lopen verder. De diepte waarop de leidingen gelegen zijn is niet gekend.

Afb. 4. Plan van de huidige situatie.

Het doel van de werken is om het bestaande magazijn om te bouwen tot een kinesistenpraktijk met tuin en woonzone (afb. 5).

In het oosten van het plangebied, aan de straatkant, komt een garage. De garage geeft toegang tot een gang, die twee praktijken, een wachtzone, een toilet, een verzorgingsruimte en een ruimte voor de verwarmingsketel met elkaar verbindt. Op het einde van de gang is een gemeenschappelijke ruimte gelegen. Dit gedeelte van het bestaande gebouw wordt niet afgebroken. Om de aanpassingen te verwezenlijken wordt de vloerplaat echter wel uitgebroken. De bestaande vloerplaat reikt tot 20cm -mv, maar er zal 30cm extra afgegraven worden. De nieuwe vloerplaat wordt namelijk opgebouwd uit een 20cm dikke betonplaat, met daarboven een laag isolatie van 10cm dik en ten slotte een laag steenslag van 20cm dik.

Centraal binnen het plangebied, waar momenteel de werkplaats, een berging en een opslagruimte gelegen zijn, zal een tuin aangelegd worden. Om dit te verwezenlijken wordt de loods gedeeltelijk afgebroken. De vloerplaat heeft hier eveneens een dikte van 20cm. Ter hoogte van de tuin zal er 10cm extra worden afgegraven. Dit gebied wordt naderhand opgevuld met een laag teelaarde tot 30cm -mv.

De zuidwestelijke hoek van de loods, tegen woning 72A, zal behouden blijven. Momenteel is op deze locatie een stookruimte en een bureau gelegen. Deze ruimte zal omgebouwd worden tot een ruimte met twee slaapkamers en een kleine stookruimte/berging, die via een gang in verbinding zullen staan met woning 72A. De nieuwe ruimtes worden op de bestaande fundering en vloerplaat gebouwd. De vloerplaat en de funderingen van de bestaande loods zullen dus behouden worden, zodat de bodem op deze locatie niet bijkomend verstoord zal worden. In het zuiden van het plangebied blijft de gang behouden. Via deze gang wordt het privégedeelte (gebouw 72A) verbonden met de straat.

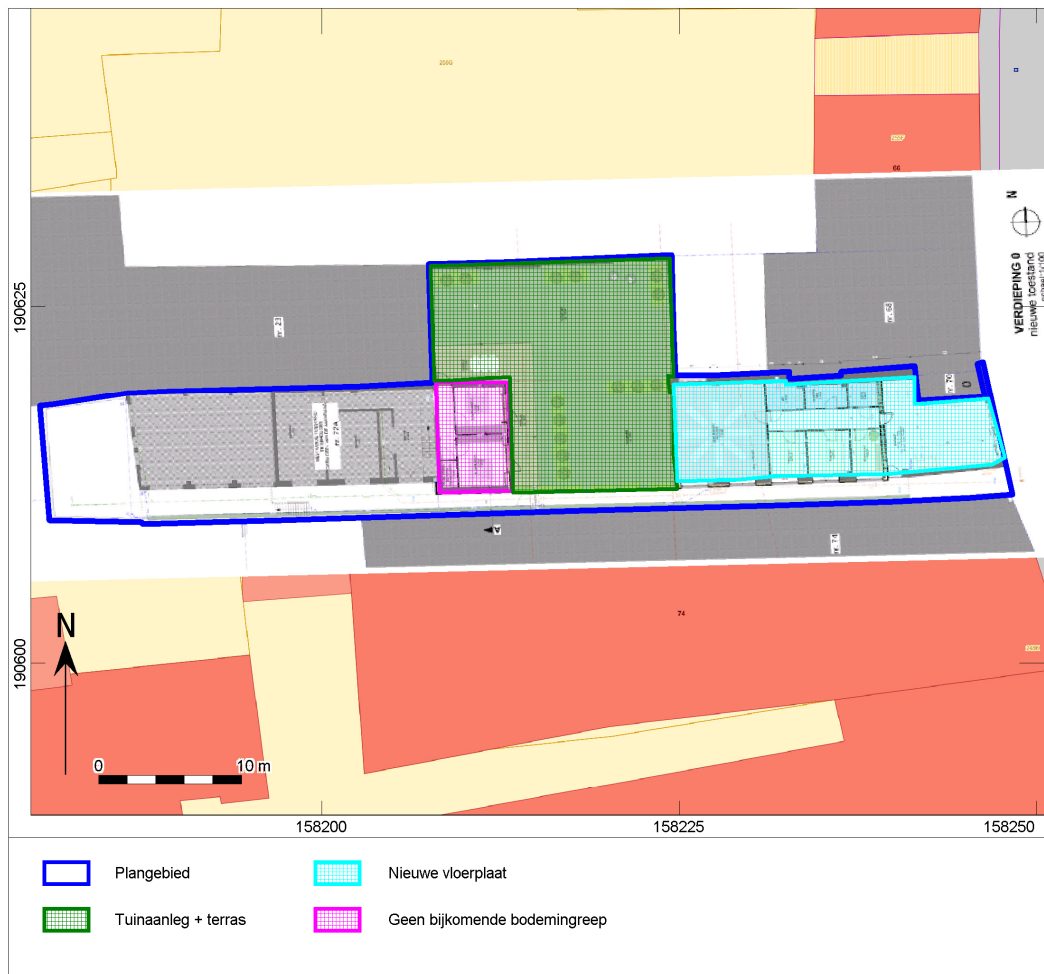

Afb. 5. Afbeelding van de geplande werken.

- *de bepaling van de maatregelen*

Op basis van bovenstaande gegevens wordt enkel een deel van het plangebied bedreigd door de geplande afbraak- en bouwwerken. In het voorste gedeelte (139m^2 - blauwe zone op afb. 6) wordt enkel de vloerplaat uitgebroken. De totale diepte die uitgegraven wordt voor de aanleg van een nieuwe vloerplaat bedraagt $50\text{cm} - \text{mv}$. Het centrale gedeelte van het bestaande gebouw, ter hoogte van de huidige werkplaats, opslagplaats en het bureau, wordt deels afgebroken. Een groot gedeelte van dit gebied (225m^2 - donkergroene zone op afb. 6) wordt ingericht als tuin met terras. Hiervoor zal het gebied tot een diepte van $30\text{cm} - \text{mv}$ uitgegraven worden. De zuidwestelijke hoek van de loods, tegen woning 72A (39m^2 - paarse zone op afb. 6), zal behouden blijven. Op deze locatie worden de bestaande fundering en vloerplaat behouden en vinden er geen bodemingrepen plaats.

Uit het bureauonderzoek blijkt dat er resten uit de Late Middeleeuwen en de Nieuwe Tijd aanwezig kunnen zijn binnen het plangebied. Deze resten zullen bestaan uit ophogingslagen, muurdelen of funderingen ervan, eventuele vloerniveaus etc.. De geplande werken vormen een bedreiging voor de aanwezige archeologische resten. Als een gevolg van de werken is het behoud in situ van de archeologische resten niet mogelijk. Op basis van deze gegevens adviseert het Vlaams Erfgoed Centrum om de afbraakwerken van de ondergrondse structuren en de graafwerken te begeleiden binnen de groene en blauwe zone op afbeelding 6. Op basis van deze begeleiding kunnen eventuele vroegere vloerniveaus, muurresten en andere sporen bepaald worden. De verwachte resten in het huidige plangebied zijn in potentie waardevol genoeg om te onderzoeken en kunnen informatie geven over de laatmiddeleeuwse en Nieuwe Tijdse ontwikkeling van Mechelen.

Afb. 6. Locatie van de bedreigde zones.

De nodige afbraakwerken zullen pas uitgevoerd worden, vlak voor de start van de bouwwerken. Hierdoor is er momenteel geen mogelijkheid om een archeologisch vooronderzoek uit te voeren binnen het plangebied. Tijdens de afbraakwerken is er een risico op het beschadigen van de aanwezige resten, waardoor het belangrijk is dat deze werken begeleid worden en de aanwezige resten voldoende gedocumenteerd worden en indien mogelijk ingezameld worden.

Gezien de bovenstaande motivering wordt een archeologische werfbegeleiding kosten baten technisch als de beste optie ervaren. De andere typen onderzoek, zoals landschappelijk bodemonderzoek, veldkartering, geofysisch onderzoek, archeologisch/waarderend booronderzoek en proefsleuvenonderzoek zijn niet mogelijk binnen dit plangebied of zijn niet nuttig.

3 Programma van maatregelen voor een werfbegeleiding

3.1 Administratieve gegevens

Uitgevoerde fasen binnen archeologienota:	Bureauonderzoek
Aanleiding:	Bouwwerken
Locatie:	Augustijnenstraat 72
Plaats:	Mechelen
Gemeente:	Mechelen
Provincie:	Antwerpen
Kadastrale gegevens:	Gemeente Mechelen, eerste afdeling, sectie C, nummer 248R.
Coördinaten (<i>bounding box</i> ; <i>Lambertcoördinaten</i> (<i>EPSG:31370</i>))	158.180,4 / 190.618,1
	158.180,8 / 190.610,3
	158.248,1 / 190.612,2
	158.246,0 / 190.621,1

3.2 Aanleiding van het onderzoek

In opdracht heeft Vlaams Erfgoed Centrum in maart 2017 een archeologienota opgesteld naar de archeologische waarde van de locatie Augustijnenstraat 72 te Mechelen (afb. 1 en 2). De archeologienota bestaat uit een bureauonderzoek en is uitgevoerd naar aanleiding van de voorgenomen bouwwerken.

Het doel van de werken is om het bestaande magazijn om te bouwen tot een kinesistenpraktijk met tuin en woonzone (afb. 5).

In het oosten van het plangebied, aan de straatkant, komt een garage. De garage geeft toegang tot een gang, die twee praktijken, een wachtzone, een toilet, een verzorgingsruimte en een ruimte voor de verwarmingsketel met elkaar verbindt. Op het einde van de gang is een gemeenschappelijke ruimte gelegen. Dit gedeelte van het bestaande gebouw wordt niet afgebroken. Om de aanpassingen te verwezenlijken wordt de vloerplaat echter wel uitgebroken. De bestaande vloerplaat reikt tot 20cm –mv, maar er zal 30cm extra afgegraven worden. De nieuwe vloerplaat wordt namelijk opgebouwd uit een 20cm dikke betonplaat, met daarboven een laag isolatie van 10cm dik en ten slotte een laag steenslag van 20cm dik.

Centraal binnen het plangebied, waar momenteel de werkplaats, een berging en een opslagruimte gelegen zijn, zal een tuin met terras aangelegd worden. Om dit te verwezenlijken wordt de loods gedeeltelijk afgebroken. De vloerplaat heeft hier eveneens een dikte van 20cm. Ter hoogte van de tuin zal er 10cm extra worden afgegraven. Dit gebied wordt naderhand opgevuld met een laag teelaarde tot 30cm -mv.

De zuidwestelijke hoek van de loods, tegen woning 72A, zal behouden blijven. Momenteel is op deze locatie een stookruimte en een bureau gelegen. Deze ruimte zal omgebouwd worden tot een ruimte met twee slaapkamers en een kleine stookruimte/berging, die via een gang in verbinding zullen staan met woning 72A. De nieuwe ruimtes worden op de bestaande fundering en vloerplaat gebouwd. De vloerplaat en de funderingen van de bestaande loods zullen dus behouden worden, zodat de bodem op deze locatie niet bijkomend verstoord zal worden. In het zuiden van het plangebied blijft de gang behouden. Via deze gang wordt het privégedeelte (gebouw 72A) verbonden met de straat.

De consequentie van de voorgenomen ingreep kan zijn dat eventuele aanwezige waardevolle archeologische resten in de ondergrond worden aangetast.

3.3 Resultaten van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem

Het plangebied is binnen het stadscentrum van Mechelen gelegen en bevindt zich in een vastgestelde archeologische zone. Mechelen is ontstaan aan de Dijle en werd voor het eerst vermeld in 870. Het plangebied is in een gebied gelegen dat tussen 1263 en 1308 bekend stond als het Nieuwland. De bebouwing langs de Augustijnenstraat is hoogstwaarschijnlijk tijdens de tweede helft van de 13de eeuw op gang gekomen. Het plangebied is met zekerheid vanaf de 16de eeuw bebouwd en mogelijk dus zelfs al sinds de 13de eeuw. In de Augustijnenstraat, tussen de poort van de Augustijnen en de straat naar de Meysbrug,

waren in 1646 minstens negen huizen gelegen, waarvan drie toebehoorden aan huidevetters. De exacte locatie van deze gebouwen is niet bekend, maar binnen het plangebied kunnen met grote waarschijnlijkheid leerlooierskuipen en kalkputten aangetroffen worden.

De CAI meldingen en de bouwhistorische gegevens bevestigen dit. Op amper 8m van het plangebied werd een leerlooieratelier uit de Late Middeleeuwen ontdekt en op 31m ten zuiden van het plangebied was het Laat Middeleeuwse Augustijnenklooster gelegen. Op 29m ten noordoosten van het plangebied was een Vroeg Middeleeuwse burcht gelegen, namelijk het Hof van Nassau, met een gotische kapel. Tijdens een opgraving in 2013, aan de Muntstraat, werden er ook oudere archeologische resten aangetroffen, namelijk Romeinse munten uit de 1ste of 2de eeuw.

Uit de historische kaarten blijkt eveneens duidelijk dat het plangebied al voor de 16de eeuw bebouwd was. Ten oosten van het plangebied was een weg gelegen en ten westen was de Melaan gelegen. Op de Ferraris kaart is, ten zuiden van het plangebied, het Augustijnenklooster duidelijk te zien. Op de Popp-kaart is bebouwing zichtbaar in het noorden, het oosten en het westen van het plangebied. Het centrale deel van het plangebied lijkt op dat moment niet bebouwd te zijn. De overige kaarten zijn te onduidelijk om een duidelijke evolutie in bebouwing te zien. Op de luchtfoto's vanaf 1971 is duidelijk te zien dat het plangebied volledig bebouwd is.

Het plangebied is momenteel nog steeds bebouwd. Van de hoogtekaart kan afgeleid worden dat het plangebied mogelijk tot 30cm opgehoogd werd. Dit is vermoedelijk een stadsophoging.

Op basis van het bureauonderzoek kon bepaald worden dat enkel een deel van het plangebied bedreigd wordt door de geplande afbraak- en bouwwerken. In het voorste gedeelte (blauwe zone op afb. 6) wordt enkel de vloerplaat uitgebroken. De totale diepte die uitgegraven wordt voor de aanleg van een nieuwe vloerplaat bedraagt 50cm –mv. Het centrale gedeelte van het bestaande gebouw, ter hoogte van de huidige werkplaats, opslagplaats en het bureau, wordt deels afgebroken. Een groot gedeelte van dit gebied (donkergroene zone op afb. 6) wordt ingericht als tuin met terras. Hiervoor zal het gebied tot een diepte van 30cm –mv uitgegraven worden. De zuidwestelijke hoek van de loods, tegen woning 72A (paarse zone op afb. 6), zal behouden blijven. Deze ruimte wordt omgebouwd tot een ruimte met twee slaapkamers en een kleine stookruimte/berging, die via een gang in verbinding zullen staan met woning 72A. Op deze locatie worden de bestaande fundering en vloerplaat behouden.

Op basis van het bureauonderzoek wordt er dus verwacht dat er nog resten van funderingen of mogelijk van een kelder, vloerniveaus en andere sporen uit de Middeleeuwen en/of de Nieuwe Tijd, binnen het plangebied aangetroffen kunnen worden.

3.4 Vraagstelling en onderzoeksdoelen

Om de op het bureauonderzoek gestelde verwachting voldoende te kunnen aanvullen en toetsen, wordt geadviseerd om een archeologische werfbegeleiding te voorzien van de geplande afbraakwerken. Het gaat dan voornamelijk over de afbraakwerken van de ondergrondse structuren en de daaropvolgende graafwerken in de zones die op afbeelding 7 als lichtblauw en groen zijn gemarkeerd. In de paarse zones vinden geen bodemingrepen plaats, en zal derhalve geen werfbegeleiding nodig zijn. De archeologische werfbegeleiding dient hetzelfde doel als een opgraving. Dit betekent dat bij de civiele werkzaamheden aangetroffen vondsten of archeologische sporen worden geregistreerd en, in zover de werkzaamheden dat toelaten, worden gedocumenteerd.

Extra vooronderzoek in vorm van grondboringen of proefputten is in deze situatie niet wenselijk, gezien de planning en de aard van de werken. De boringen of proefputten zouden namelijk uitgevoerd dienen te worden na het verwijderen van de bestaande vloerplaten en voor het eventuele verder afgraven van de bodem. Dit zou betekenen dat de werken stilgelegd dienen te worden na het uitbreken van de vloerplaat, tot na het verkrijgen van een bekrachtigde nota. Dit zou een aanzienlijke bouwvertraging tot gevolg hebben, wat op zijn beurt extra kosten met zich meebrengt.

De toekomstige bodemingrepen zullen een beperkte diepte hebben van 0,5 m (lichtblauwe zone) en 0,3 m (groene zone). Aangezien het op basis van deze beperkte diepte van de bodemingrepen niet zeker is dat een

archeologisch niveau wel geraakt zal worden, wordt voorgesteld om, in plaats van een archeologisch vooronderzoek (boringen / proefputten), enkele kijkgaten aan te leggen om de bodemopbouw in kaart te brengen. Deze kijkgaten worden aangelegd nadat de vloerplaten uitgebroken zijn. Aan de hand van deze profielkolommen kan vervolgens beoordeeld worden of verdere werfbegeleiding noodzakelijk is. Bij de beoordeling over het wel of niet continueren van de werfbegeleiding wordt rekening gehouden met de verwachte archeologische contexten, zoals oudere vloerniveaus, muurdelen of funderingen, kelders, water- of beerputten, (afval)kuilen etc.

Ten behoeve van de werfbegeleiding zijn de volgende onderzoeksvragen geformuleerd:

Landschap

1. Hoe is de opbouw van het profiel (lithologische laagopvolging en bodemhorizonten)?
2. In welke mate en waar is de bodem in het plangebied verstoord?

Bij het ontbreken van archeologische resten

3. welke verklaring is hiervoor te geven? Is er sprake van :
 - a) (Sub)recente verstoring en postdepositionele processen?
 - b) Beperking van de archeologische waarnemingsmogelijkheden door bodemprocessen, methodische, technische, logistieke of personele beperkingen, weersomstandigheden, terreinomstandigheden (zoals huidig gebruik)?
 - c) Afwezigheid van bewoning en/of intensief landgebruik?
 - d) Een combinatie van genoemde factoren?

Vragen met betrekking tot de verwachte resten van bebouwing uit de Late Middeleeuwen/Nieuwe tijd

4. Wat is de ruimtelijke verspreiding van vondsten en de grondsporen?
5. Welke specifieke activiteiten zijn hier uitgevoerd?
6. Uit historische bronnen is bekend dat in de omgeving van het plangebied leerlooierijen gevestigd zijn geweest. Zijn hiervoor aanwijzingen binnen het plangebied?
7. Zijn er aanwijzingen voor andere (specifieke) ambachtelijke activiteiten die zich binnen het plangebied hebben afgespeeld?
8. Hoe kunnen de vindplaatsen worden getypeerd?
9. Hoe verhouden de resultaten zich tot andere vindplaatsen? Wijkt het beeld af? Zo ja, waarom?
10. Wat is de aard van de archeologische resten?
11. Wat is de bewaringstoestand van de archeologische resten?
12. Wat is de datering van de archeologische resten en is er sprake van een fasering?
13. Wat is de ruimtelijke inrichting van het nederzettingsterrein, eventueel in verschillende fasen?
14. Is er een verwachting dat buiten het nu onderzochte gebied nog resten van de eventuele vindplaats aanwezig zijn en wat is de verwachting over de fysieke en inhoudelijke kwaliteit daarvan?

3.5 Onderzoeksmethoden, strategieën en technieken

De werfbegeleiding is een bijzondere vorm van de archeologische opgraving. Ze is daardoor onderworpen aan dezelfde decretale bepalingen als de opgraving. De werfbegeleiding heeft als doel om het archeologische bodemarchief maximaal te registreren en te onderzoeken, daar waar een volwaardige archeologische opgraving niet mogelijk of opportuun is. De werfbegeleiding betracht steeds zo maximaal mogelijk de technieken van een archeologische opgraving te benaderen. Het archeologisch onderzoek beperkt zich tot de maximale ontgravingen die gedaan zullen worden ten bate van de civieltechnische werkzaamheden.

De werkzaamheden bestaan uit de volgende onderdelen:

- Afstemmen met civieltechnische aannemer en opdrachtgever over inpassen archeologie in het werkproces.
- Archeologische begeleiding van de afbraakwerken van de ondergrondse structuren binnen het plangebied.

Het onderzoek dient te worden uitgevoerd conform de bepalingen in de Code van Goede praktijk, specifiek zoals verwoord in de hoofdstukken 15 t/m 22. Voor de begeleiding worden twee personen ingezet: een veldwerkleider en een assistent-archeoloog.

De begeleiding heeft betrekking op het navolgen van alle bodemingrepen en beperkt zich enkel tot niveau tot waar de werken reiken. Indien tijdens de werkzaamheden archeologische sporen of vondsten worden aangetroffen, worden de archeologisch medewerkers voldoende tijd en ruimte geboden om deze sporen en vondsten gedegen te registreren en bergen conform de Code van Goede Praktijk. Het onderzoeken, registreren en bergen van sporen of vondsten kan mogelijk tot vertraging van de bouwwerken leiden. Op voorhand dient dit duidelijk met de civieltechnische aannemer en de opdrachtgever besproken te worden.

Het uitbreken van de vloerplaten dient te gebeuren met een zo min mogelijke aantasting van het onderliggende bodemarchief. De navolgende afgraving dient laagsgewijs plaats te vinden, om zodoende voldoende zicht te behouden op eventuele archeologische sporen of vondsten.

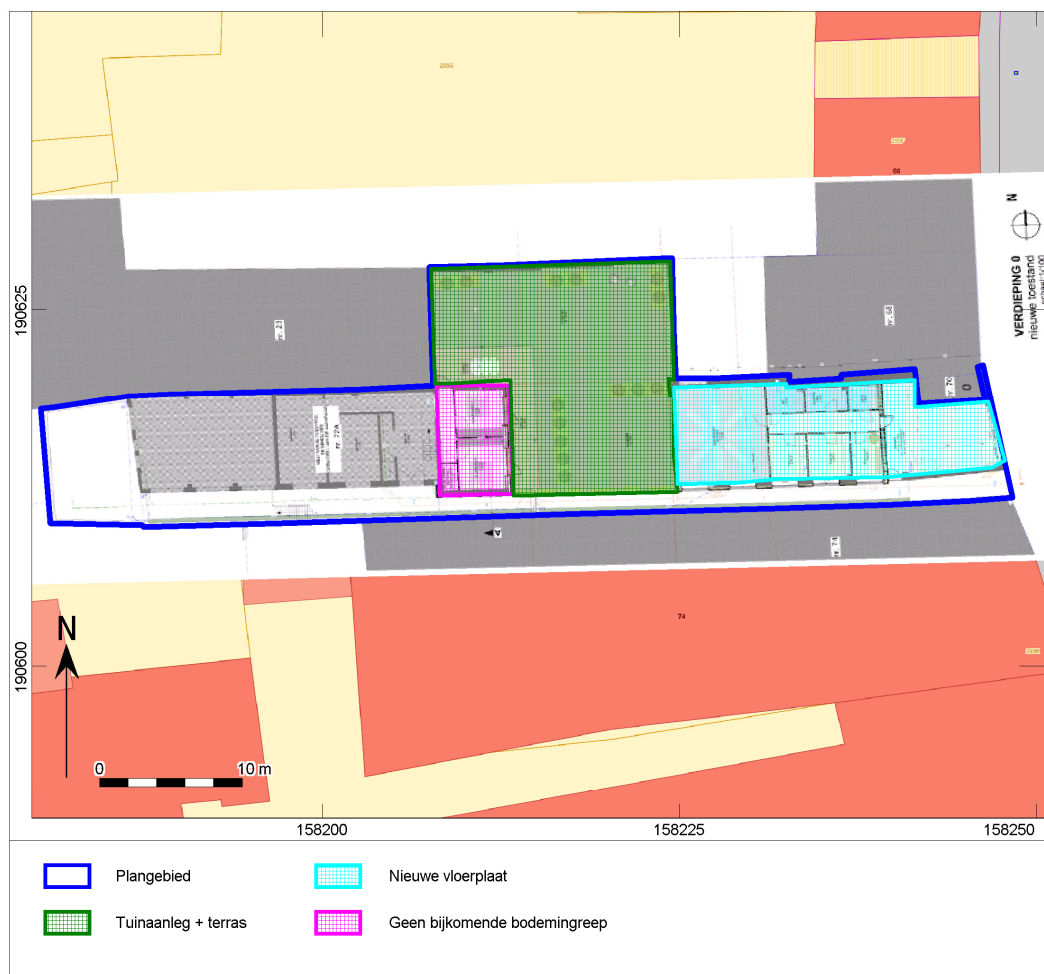
Na het uitbreken van de vloerplaat en vóór het verder afgraven van de site, kunnen zoals voorgaand vermeld enkele kijkgaten aangelegd worden om de bodemopbouw binnen de beide zones in kaart te brengen. Aan de hand van enkele kijkgaten / profielputten kan nagegaan worden op welke diepte het archeologisch niveau zich bevindt en of dit al dan niet bedreigt wordt door de verdere graafwerken.. Wanneer het archeologisch niveau niet bedreigt wordt, kan er besloten worden om de begeleiding vroegtijdig stop te zetten. Indien het archeologisch vlak echter wel geraakt zal worden, dient de begeleiding zoals gepland verdergezet te worden. Bij deze afweging dient rekening gehouden te worden met de eerder vermelde mogelijk archeologische contexten, zoals funderingen, muurwerk, vloerniveaus, (water/beer)putten etc.

De archeologische begeleiding behelst het documenteren van de archeologische waarden in de uit te graven sleuven. Tijdens het afgraven wordt het vlak gecontroleerd op grondsporen, muurwerk en vondsten. Er wordt steeds eerst een vlak aangelegd op het niveau waarop de grondsporen zich duidelijk aftekenen. Dit vlak wordt volledig geregistreerd. Grondsporen worden gecoupeerd en afgewerkt. Vervolgens kan verder verdiept worden naar het gewenste niveau van de civieltechnisch uitvoerder. Daarnaast moet het mogelijk zijn om minstens één noord-zuid georiënteerd lengteprofiel te documenteren.

Muurwerk wordt aan beide zijden tot op het vlakniveau of maximale uitgravingdiepte blootgelegd. De insteek en de oversnijdingen van het muurwerk worden in het vlak gedocumenteerd. Van het vrijgelegde muurwerk wordt de funderingswijze (indien de onderkant van het muurwerk wordt bereikt) en het aantal versnijdingen vastgesteld. Hierbij wordt van zowel de bovenzijde, onderzijde als iedere versnijding een hoogtemaat bepaald. Ook worden hoogtematen ingemeten aan het begin en aan het eind van de betreffende muur, alsmede op hoeken en/of aanhechtingen. Alle bouwkundige details worden gefotografeerd, vastgelegd en beschreven. Van alle bakstenen sporen en constructies wordt het baksteenmateriaal beschreven, formaten opgemeten, indien mogelijk een 5 of 10 lagen maat genoteerd, het metselverband beschreven, de relatie met aangrenzend muurwerk gedocumenteerd. Bij natuurstenen sporen worden verschillende steenformaten opgemeten, en wordt gelet op eventuele verbrandingsspooren.

Diepe sporen, zoals waterputten en beerputten, worden onderzocht tot op de maximale ontgravingsdiepte van de werken. Indien mogelijk wordt de onderkant van deze sporen bepaald door middel van een boring, en worden uit de boorkern geschikt lijkende vullingen bemonsterd voor botanisch onderzoek. Na onderzoek worden deze sporen afgedekt met worteldoek en zand, voordat de civieltechnische werken verder kunnen plaatsvinden.

De archeologische begeleiding wordt zodanig georganiseerd dat de civieltechnische werken zo min mogelijk vertraging oplopen. Indien de archeologische begeleiding moet worden opgeschaald (inzet van meer mensen, intensievere bemonstering, enz.), dan zal dit in overleg met de opdrachtgever en de civieltechnische aannemer plaatsvinden. Desondanks dient er voldoende tijd voorzien te worden wanneer er archeologische resten en sporen aangetroffen worden. Het is namelijk van groot belang dat alle sporen en resten correct onderzocht en geregistreerd kunnen worden, zoals hierboven beschreven wordt. Dit dient op voorhand duidelijk afgesproken te worden met de civieltechnische aannemer en opdrachtgever.

Afb. 7. Afbeelding van de geplande werken. De afbraakwerken beperken zich tot de groene en lichtblauwe zones.

Monstername

Kansrijke sporen voor zowel het aantreffen van verkoolde als onverkoolde resten worden ruim bemonsterd. Diepe sporen en sporen die onder de grondwaterstand zijn bewaard, worden standaard bemonsterd voor archeobotanisch onderzoek.

Afvalkuilen die verband houden met ambachtelijke activiteiten, zoals bijvoorbeeld het leerlooien, dienen volledig bemonsterd te worden. Een specialist kan nadien bepalen welke monsters interessant zijn voor verder specialistisch onderzoek.

Indien houten structuren aanwezig zijn, worden hiervan houtmonsters genomen ten behoeve van houtsoortbepaling, bewerkingssporen en dendrochronologisch onderzoek.

Sporen met houtskool, fosfaatverkleuringen, organische of anderszins opvallende vulling dienen bemonsterd te worden ten behoeve van macroresten onderzoek, dateringonderzoek en/of pollenonderzoek.

Wanneer de sporen daartoe geschikt zijn, moeten alle sporen van één en dezelfde structuur bemonsterd worden ten behoeve het verzamelen van macroresten. Voor deze systematische monsternamen dient een specialist in het veld geraadpleegd te worden. Waterputten, beerputten, afvalkuilen, sporen met verbrande resten en haardplaatsen dienen te worden bemonsterd onder het oxydatie-reductie-niveau, indien dit vanaf het aanlegvlak mogelijk is. Zo niet, dan vervalt deze eis.

De vulling van complete of bijna complete potten en aankooksel op pot(scherven), dient gezeefd te worden ten behoeve van ecologisch en archeozoologisch onderzoek.

Archeologierapport

- Na het veldwerk en na de technische uitwerking zoals hieronder omschreven, wordt door de projectleider - zonodig na specialistisch advies - een archeologierapport opgesteld volgens paragraaf 23.4 van de Code van Goede Praktijk, met hierin een voorstel voor de te waarderen monsters en een waardering van sporen en vondstmateriaal en een voorstel voor analyse.
- In het Archeologierapport worden de bevindingen van het veldwerk samengevat en eventuele afwijkingen ten opzichte van de Archeologienota verantwoordt.
- In het Archeologierapport wordt een voorstel gedaan voor nadere waardering en analyse van sporen, monsters en vondsten (waaronder laboratoriumonderzoek).
- In het Archeologierapport wordt een voorstel gedaan welke vondsten en monsters niet bewaard (gedeponeerd) hoeven te worden.
- In het Archeologierapport wordt een voorstel gedaan voor de (uiteindelijke) conservering van kwetsbare objecten.
- In het Archeologierapport wordt een voorstel gedaan voor de opzet van het eindrapport, waaronder de keus van de te tekenen, te fotograferen en af te beelden objecten.
- In het Archeologierapport wordt aangegeven in welke mate de onderzoeksvragen beantwoord kunnen worden en of voor de uitwerking gewijzigde of aanvullende onderzoeksvragen gesteld moeten worden.
- In het Archeologierapport wordt aangegeven of aanvullende of gewijzigde eisen gesteld moeten worden aan de hieronder genoemde eisen van conservering.
- Na bekrachtiging van het Archeologierapport door Onroerend Erfgoed geeft de vergunningvrager opdracht tot uitwerking, rapportage en conservering volgens het vastgestelde Archeologierapport, rekening houdende met de vastgestelde termijn voor oplevering van het concept-eindrapport.

Voorstel over bewaren en deponeren van het archeologisch ensemble

De conservatie en bewaring van vondsten en monsters zal moeten voldoen aan de specificaties in de hoofdstukken 26 t/m 31 van de Code van Goede Praktijk. In het Archeologierapport zal een voorstel gedaan worden welke vondsten en monsters worden geanalyseerd en/of worden bewaard. De tijdelijke opslag van documenten en vondstmateriaal zal plaatsvinden bij:

Vlaams Erfgoed Centrum
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels, Brugge.

3.6 Competenties uitvoerders

Het onderzoek dient uitgevoerd te worden door een veldwerkleider met ervaring stadskernonderzoek en materiële cultuur uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd, in combinatie met een assistent-archeoloog en een aardkundige met ervaring met betrekking tot de bodem- en sedimenttypes die in het projectgebied voorkomen. Daarnaast is bij alle relevante beslissingen een erkend archeoloog in het veld aanwezig.

3.7 Risicofactoren

Het personeel dient zich te houden aan de veiligheidsvoorschriften van de civieltechnisch aannemer. Het archeologisch veldteam valt onder diens verantwoordelijkheid. Het team dient rekening te houden met bewegingen van zwaar materieel op het terrein, evenals met het werken met een kraanmachinist met weinig ervaring in archeologisch onderzoek.

3.8 Kostenraming en geschatte duur

De sloopwerkzaamheden hebben betrekking op een gebied met een omvang van 364,64 m². Aangezien de archeologische werkzaamheden nauw samenhangen met de sloopwerkzaamheden wordt gewerkt met deels vaste kosten en deels variabele kosten. Voor de voortgang van het onderzoek is de archeologische uitvoerder afhankelijk van de snelheid van werken van de civieltechnisch aannemer. Het totaalbedrag voor dit onderzoek is zodoende afhankelijk van het aantal dagen dat de aannemer denkt nodig te hebben en er zodoende archeologische begeleiding daadwerkelijk zal plaatsvinden.

Voor de kostenraming zijn wij ervan uitgegaan dat ca. 75 m² per dag archeologisch begeleid kan worden. Dan zal de werfbegeleiding vijf werkdagen in beslag nemen. Dit leidt tot de volgende kostenraming:

	Eenheid	EH prijs	Hoeveelheid	Raming in € (excl. btw)
<i>Voorbereiding</i>				
Melding t.b.v. archeologische werfbegeleiding	TP			€ 650,00
<i>Veldwerk</i>				
Veldwerk t.b.v. archeologische werfbegeleiding	Dag	€ 650,00	5	€ 3.250,00
<i>Assessment</i>				
assessment op het sporen- en vondstenbestand	TP			€ 450,00
<i>Verwerking</i>				
Uitwerking sporen en vondstmateriaal	Week	€ 850,00	1	€ 850,00
<i>Rapportering</i>				
Opstellen Archeologierapport	TP			€ 950,00
Schrijven eindverslag	TP			€ 1.450,00
<i>Conservatie</i>				
Stelpost conservatie	Stelpost			€ 250,00
<i>Deponering</i>	TP			€ 130,00
Totaal				€ 7.980,00

3.9 Randvoorwaarden

Wanneer er archeologische resten en sporen aangetroffen worden, dient nader bekeken te worden of er een noodzaak en/of mogelijk is tot het behoud in situ. Wanneer behoud in situ inderdaad wenselijk is, dient besproken te worden wat de meest geschikte maatregelen hiervoor zijn (Is het voldoende om de resten af te dekken met een doek of dient er ook extra zand voorzien te worden?). Bij voorkeur wordt er een buffer voorzien rond de aanwezige resten, maar dit dient ter plaatse bekeken te worden samen met de civieltechnische aannemer en opdrachtgever.

Een situatie waarin in situ behoud overwogen dient te worden, is wanneer er behoudenswaardige muurfragmenten aangetroffen worden. Bij het uitbreken van deze dieperliggende structuren worden aanpalende sporen namelijk ook aangetast en dit dient ten allen tijde vermeden te worden. Wanneer er toch dient overgegaan te worden tot het uitbreken van deze structuren, is het belangrijk dat dit gebeurt met een zo klein mogelijke impact op het omliggende bodemarchief en onder nauwe begeleiding van de archeoloog.

3.10 Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er worden geen afwijkingen voorzien ten aanzien van de Code van Goede Praktijk. Indien tijdens het veldwerk blijkt dat een afwijking noodzakelijk dan wordt dit gemotiveerd beschreven in de nota.